

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ФУНКЦІЙ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

***ЗАЙЦЕВ Ю.О., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР, ЗАСТУПНИК НАЧАЛЬНИКА
ГОЛОВНОГО УПРАВЛІННЯ ДПС у ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
КРАСНОРУЦЬКИЙ О.О. Д.Е.Н., ПРОФЕСОР
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАБСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Як відомо у дослідженнях проблематики інституційного та інструментального забезпечення реалізації фіскальної функції держави, виділяється від чотирьох до дванадцяти функцій податкового контролю, в залежності від застосованої класифікації. Втім, критичний аналіз сучасних досліджень дозволяє переконливо стверджувати, що доцільним є виділення п'яти ключових функцій податкового контролю є: обліково-інформаційна, мотивуюча, мобілізуюча, превентивна та правоохоронна. Адже інші класифікації передбачають суттєву дифузію перелічених функцій. В свою чергу, саме правоохоронна функція податкового контролю формує можливості для настання правових наслідків порушення податкового законодавства, застосування методів та інструментів юридичного впливу, передусім, примусового характеру, підвищення загальної дисципліни та відповідальності платників податків з огляду на їх взаємодію з органами Державної податкової служби України та правоохоронними органами, до сфери підслідності яких потрапляють податкові правопорушення. Згідно з Податковим кодексом України, податковий контроль – це система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

Стаття 61 Податкового кодексу України не тільки дає вичерпне визначення податкового контролю, як «системи заходів що

вживаються контролюючими органами та координуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи», а й розмежує підвідомчість, у відповідності до статті 41 Податкового кодексу та підслідність податкових правопорушень контролюючим та правоохоронним органам, а отже розмежує їх функції в процесі виявлення правопорушень та застосування заходів юридичного впливу на платників податків. Як відмічають Д. Г. Мулявка, Л. О. Фещенко, С. К. Гречанюк [2] податковим Кодексом України та іншими нормативно-правовими актами визначаються розмежування повноважень і функціональних обов'язків між контролюючими органами.

Існуюча на сьогоднішній день конфігурація податкових правопорушень згідно статті 109 Податкового кодексу, на жаль, в процесі правозастосування призводить або до ухилення суб'єкта від фінансової відповідальності, або до застосування контролюючими та правоохоронними органами подвійного покарання, або ж до покарання разом з винними і невинних осіб. Слід зазначити, що існуюча редакція Податкового кодексу не містить чіткого визначення дефініцій «вина» та «умисел» стосовно податкових правопорушень. В цьому контексті в Кодексі застосовуються такі правові конструкції, як наявність у платника податків можливості для дотримання правил та норм на фоні невжиття відповідних та достатніх заходів для такого дотримання, а також повторюваність правопорушення. Неврегульованість вказаних питань суттєвою мірою погіршує позиції контролюючих та правоохоронних органів при реалізації платниками податків права на судовий захист своїх інтересів. В свою чергу, лібералізація та гуманізація законодавства в сфері кримінальних економічних злочинів, які відбулися протягом двох останніх років та полягали в декриміналізації фіктивного підприємництва, фактично залишила лише поле застосування 212-ї статті Кримінального кодексу

щодо ухилення від сплати податків та статті 212-2 щодо ухилення від сплати ЄСВ та страхових внесків на загальнообов'язкове пенсійне страхування, які, до речі, в якості санкцій передбачають, переважно, застосування штрафів.

Ключовим інструментом податкового контролю є здійснення планових, позапланових та фактичних перевірок. У 2020 році підрозділами аудиту Державної податкової служби проведено 1 940 планових перевірок, що менше ніж у 2019 році майже у 3,5 рази, та 23 885 позапланових документальних перевірок, що на 28 відсотків менше за рівень минулого року. Фактичних перевірок проведено 16 565, що майже дорівнює показнику минулого року. Також проведено 2 206 зустрічних звірок.

Розрахункові втрати бюджету по перевірених платниках податків склали двадцять мільярдів двісті мільйонів гривень, в тому числі: з податку на прибуток – чотири мільярди гривень, з ПДВ – п'ятнадцять мільярдів двісті мільйонів гривень. Підтвердженням достатньо високої ефективності контрольно-перевірочної роботи у 2020 році є встановлення порушень за матеріалами тридцяти тисяч дев'ятихсот перевірок, що становить 73 відсотки від загальної кількості проведених сорока двох тисяч чотирьохсот перевірок.

Здійснювані наразі заходи з реформування Державної податкової служби мають передбачити впорядкування системи підрозділів, які задіяні в реалізації функції податкового контролю, взаємодії ДПС з правоохоронними органами та їх повноважень, а також розвиток нормативно-правового регулювання здійснення зовнішнього та внутрішнього податкового контролю, зокрема, за рахунок удосконалення низки положень Податкового кодексу.

Література.

1. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, N 15-16, N 17, ст. 112.
2. Мулявка Д. Г., Фещенко Л. О., Гречанок С. К. Взаємодія Державної податкової служби України з правоохоронними органами (теорія та практика): монографія Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь: Нац. ун-т ДПС України, 2012. – 186 с.